

Arbejdsmænd på videnskabeligt arbejde?

af Tenna R. Kristensen, Lars Pagh, Erik Alstrup, Peter Mohr Christensen, Erik S. Christensen, Museumslandsklubben og Sektorbestyrelsen for Forskning og Formidling, Dansk Magisterforening

Magisterforeningen og herunder naturligvis også Museumslandsklubben har igennem mange år sat fokus på akademikernes arbejdsvilkår på landets museer og arkiver. Diskussionen angående ufaglært contra faglært arbejde er her en meget væsentlig problemstilling. I artiklen diskuterer forfatterne denne problemstilling og fremhæver, at kulturarven forvaltes bedst, når både kvalifikationerne, løn- og arbejdsforholdene er i orden.

I Museumslandsklubben mener vi, at diskussionen om arbejdsmænd på arkæologiske udgravninger egentlig er bredere end som så. Spørgsmålet angående ufaglærte medarbejdere contra faglærte er ligeså relevant at stille indenfor hvilken som helst af de funktioner, et museum varetager. For det er *ikke* ligegyldigt, hvem der varetager hvilke opgaver på et museum: Skal formidlingen på et museum varetages af frivillige men interesserede kustoder? Skal genstandsregistreringen varetages af kontoruddannet personale uden de nødvendige kvalifikationer der kræves, og er det amatører eller arbejdsmænd der graver på arkæologiske udgravninger? De fleste vil formentlig kunne enes om, at jo dygtigere og jo bedre uddannede medarbejdere desto højere kvalitet i arbejdet. Dermed er ikke sagt, at der ikke er jobs på museer, arkiver eller på udgravninger, som ikke kan varetages af ikke-akademikere til alles fulde tilfredshed. Og der er ganske afgjort arbejdsopgaver som løses væsentligt bedre af medarbejdere med andre uddannelser end de akademiske. Men vi vil til enhver tid påstå: at akademiske arbejdsopgaver nu engang løses bedst af medarbejdere med en relevant akademisk uddannelse. Der bør derfor ikke herske tvivl om, at arkæologiske arbejdsopgaver løses bedst af dem der er uddannede til det – nemlig arkæologerne.

At diskussionen jævnlige opstår blandt arkæologer er der flere årsager til. For det første synes det at være uklart, hvori det akademiske ved en arkæologisk udgravning og ved de arkæologiske arbejdsopgaver egentligt består. Formentlig fordi det at være arkæolog også omfatter, at man skal lære et regulært stykke praktisk håndværk udover den videnskabelige metodik, og at faget endnu slås med gamle traditioner, fra dengang arkæologien blev

grundlagt og blev varetaget af passionerede autodidakte. Volontører, amatører og ufaglærte har altid været en stor del af museerne. Det har muligvis betydet, at professionaliseringen af arkæologien har taget længere tid end nødvendigt. Men det har også været en fantastisk gave, fordi det folkelige engagement har forankret arkæologien i samfundet, som et nødvendigt led i arbejdet med kulturarven.

For det andet spiller det økonomiske element også en markant rolle: Uddannet personale er billigere end uddannet. En arbejdsmand får ikke så meget i løn som en akademiker. Og da uophørlige sparekrav altid har ligget som en tung dyne hen over hele museumsverden har det været fristende at ansætte billigere arbejdskraft, som man så forsøger at udnytte optimalt og måske ligefrem sætter til arbejdsopgaver, som vedkommende egentlig ikke er kvalificeret til. Det vigtige spørgsmål, som enhver ansvarlig museumsleder må stille sig, er her: "Vil jeg helst spare penge lige nu og her og så gå på kompromis med kvaliteten, eller vil jeg gerne betale lidt mere og få et bedre slutprodukt?"

De studerende og udgravninger

Traditionelt har museerne også haft mange studerende ansat på de arkæologiske udgravninger. Det har forlænget studietiden, men til gengæld gjort de studerendes uddannelse mere helstøbt i form af et praktisk supplement til en ellers meget teoretisk uddannelse. Samtidig har det været billig arbejdskraft for museerne. At denne kilde til billig arbejdskraft ser ud til at blive noget mere begrænset, bør imidlertid ikke foranledige, at man erstatter den med ufaglærte arbejdsmænd.

I Museumslandsklubben beklager vi, at de studerende nu skal jages gennem studiet på normeret tid, uden

skelen til den praksis, som har fungeret udmærket indenfor arkæologien i mange år. Men når det nu ser ud til at være en realitet, må vi holde fast i, at det er universiteternes ansvar og pligt at bibringe de studerende de færdigheder der skal til, for at opnå de kompetencer der kræves af en arkæolog. Herunder også den mere praktiske del, selve håndværket. Og netop det arkæologiske håndværk er en nødvendig og grundlæggende del af den videnskabelige arkæologiske proces.

Studier tilrettelægges under hensyntagen til arbejdsmarkedets behov, også når det gælder de arkæologiske uddannelser. Det må derfor forventes, at universiteterne er lydhøre over for de forventninger og krav museerne stiller til arkæologerne – museerne er immervæk der, hvor arkæologerne primært ansættes. Man kunne her forestille sig en model, hvor de studerende får mulighed for på overbygningsniveau at kunne tilvælge et længere varende udgravningsforløb/praktikophold som en del af studiet. I et sådant forløb ville det være naturligt og helt nødvendigt at inddrage museerne. Museerne skal naturligvis forpligtes på, at de studerende faktisk opnår nogle færdigheder, og der skal derfor stilles kvalitetskrav til museerne. Museerne får på deres side mulighed for at forme og påvirke de studerende, så de bedre matcher de krav, museerne stiller til dem som færdiguddannede. Universiteterne må omsider få gjort op med den gamle, traditionsbundne opfattelse af, at arkæologi er noget man udelukkende tilegner sig igennem bøger. En arkæolog skal også kunne tilegne sig ny viden, tolke og analysere og skabe nye videnskabelige resultater gennem udgravninger.

Videnskabeligt arbejde

Da vi i Museumslandsklubben anser det arkæologiske arbejde for at være videnskabeligt arbejde, og da enhver arbejdsopgave på en udgravning naturligvis udføres for at opnå de bedst mulige videnskabelige resultater, mener vi også at bemanningen på udgravningerne hovedsageligt skal være arkæologer eller arkæologer under uddannelse. Arbejdsmænd skal ansættes ud fra en seriøs, faglig vurdering af det arbejde, der skal udføres, og hvad der er behov for. Er der behov for ikke-videnskabeligt personale til at udføre visse funktioner på en udgravning? Hvis den bedste løsning for at opnå de bedste videnskabelige resultater er, at der ansættes en arbejds-

mand, som eventuelt også kan frigøre arkæologerne til andre opgaver på udgravningen, så må det være den løsning, man vælger. Det ser vi ikke på nogen måde noget problematisk i. I Museumslandsklubben mener vi imidlertid, at det er uheldigt, når man nogle steder bemander udgravninger med kun én erfaren arkæolog som udgravningsleder, samt et antal studerende og arbejdsmænd. Der er ikke noget i museumsloven, der forhindrer ansættelsen og finansieringen af flere færdiguddannede og erfarne arkæologer på den samme udgravning. Dette er da også praksis mange steder, og på den måde sikrer man muligheden for faglig sparring, som det ellers kan skorte på.

Ordentlige arbejdsforhold

Helt afgørende og vigtigt er det, at uanset hvem man ansætter, og uanset om de er ansat på udgravninger som udgravningsledere, studenter eller arbejdsmænd, om de er inde på museet eller på feltarbejde: at alle har ordentlige lønforhold og et ordentligt fysisk og psykisk arbejdsmiljø.

Det er almindeligt kendt i Magisterforeningen, at netop museumsområdet med hensyn til løn, det fysiske og psykiske arbejdsmiljø kombineret med de meget usikre ansættelsesforhold langt fra scorer topkarakterer. I de senere år er der heldigvis sket gode tiltag, som får tingene til at bevæge sig i den rigtige retning. En forbedret museumslov kombineret med en generel højkonjunktur har gjort forholdene på de arkæologiske udgravninger mere acceptable. Det er vores faste overbevisning, at netop de forbedrede forhold også har højnet den videnskabelige kvalitet af udgravningerne. Vi har med tilfredshed konstateret, at de mange løse ansættelser er blevet erstattet af længerevarende ansættelser og forbedrede lønvilkår, men der er fortsat plads til forbedringer. Det er stadig kutyme mange steder, at nye medarbejdere har mindst to kontrakter, før de får en kontrakt, der ikke er tidsbegrænset. Om man ansætter medarbejdere på 1½ års kontrakt eller en ikke-tidsbegrænset kontrakt, gør ellers ikke den store forskel for arbejdsgiveren. Arbejdsmarkedet er så fleksibelt indrettet, at det er muligt at opsigte folk, når der ikke er mere arbejde. Men for medarbejderne gør det en kæmpe forskel at være fastansat, da det giver den enkelte et langt bedre tilhørsforhold til arbejdspladsen. Der er også sket en smule med lønnen. Der kan spores nogen fremgang, og efter 11 år med Ny Løn

er systemet omsider ved at være nået ud til museerne, om end langsomt. Men det er langt fra godt nok. Ca. en fjerdedel af de museumsansatte akademikere kan kun fornøje sig med ingen tillæg eller små tillæg på under 1500 kroner månedligt. Selv på nogle af landets største museer er det snarere hovedregelen end undtagelsen. Man kan have stor forståelse for, at museerne kan være trængt økonomisk, men det er alligevel uforståeligt, hvorfor der er så stor forskel i værdisætningen af det arbejde, akademikere udfører på et museum, og så det arbejde som akademikere med sammenlignelige uddannelser i kommuner og regioner udfører. Værdien, vigtigheden og kvaliteten af arbejdet er den samme.

Tillidsrepræsentanterne beretter jævnligt om den hårdnakkede modstand de støder på, når der skal forhandles løn på et museum. Og det er vores klare opfattelse, at hvis der er utilfredshed med lønnen på museerne, skyldes dette helt sikkert ikke ansættelse af arbejdsmænd, men derimod vrangvillighed fra

ledelsens side mod at udarbejde en retfærdig, gennemskuelig og acceptabel lønpolitik. Alle medarbejdere har jo krav på ordentlige lønforhold, ligegyldigt om de er flexjobbere, arbejdsmænd, studenter, museumsinspektører eller andet. Vi har med tilfredshed erfaret, at tillidsrepræsentanternes antal på museerne er stigende, da de er altafgørende for at få udarbejdet fornuftige lokale forhåndsftaler på lønområdet. Vi håber fremover at se *endnu flere* tillidsrepræsentanter på museumsområdet. Det kan kun gå for langsomt.

Det handler om kvalitet. Men det handler også om udvikling – udvikling af de arkæologiske uddannelser og udvikling på museerne. Vi mener, at vores forslag til et praktisk element i uddannelserne sikrer den nødvendige kombination af teoretisk og håndværksmæssige kvalitet hos kandidaterne, og vi håber, at museumsledelserne gennem en mere progressiv ansættelses- og lønpolitik sammen med os vil bidrage til, at museerne også i fremtiden er arbejdspladser, det er værd at blive ansat på. Kulturarven skal jo forvaltes professionelt.